

resplendent': «Sant Joan fo luerna ardent e luent», *VidesR*, 128v2 (i altres de semblants 73r1, 189, n. 16, 219r2), i encara existeix en estil rellevat i fins en imatges del llenguatge popular: «cloure's la luerna» 'amagar-se el sol capvespral' val. merid. (EValor, c. 1950); eiv. «reflejo» (PzCabr.); o en els magnífics accents d'Agustí Bartra: «Lluís de Catalunya, President d'ombra encesa / --- / llargament amanyagues les muntanyes maternes, / ets pastor d'esperances entre immòbils ramats, / i, com un foc vestit de boira i de lluernes, / davalles a abraçar les captives ciutats!» (*Coral a Companys*, a. 1954); 'vell fanal nàutic potentíssim': *pescar a la luerna* que he sentit encara usat per tothom des de l'Alt Emp. al Maresme pels anys 1915-25.¹

b) 'finestrella d'espíral': «finestra --- aspiera o lluernas», OPou (*ThPu.*, 153); sembla ser viu en part del val. «una petita obertura d'entrada que feia de lluernas, tal com apareixen avui algunes coves que els pastors empren», JPorcar (BSCC xiv, 244); a Cerd., encruentant-se amb el fr. *lucarne*, ha donat *lukérna* 'obertura de claravoia a la teulada' (*Hochpyr*. A, II, 77).

c) 'cua de llum' [fi S. XIII; Llull, en l'apòleg famós, cf. *BSAL* I, vii, 2]: «dues bugies posaren lenya sobre una luerna, e cuydaven-se que fos foc, e bufaven en la lenya per ço que'l foc s'encenés» (*Blanq.*, NCL. I, 267.19). «dejús l'arbre havia un simi qui havia posada lenya sobre una luerna, car cuydave's que fos foc, e bufava en aquella lenya per intenció que faés foc en què's calfàs» (*Merav.* II, 151); «lluernas: haec lampyrís, cindidela, nitedula»; avui no pertany al cat. or., però resta viu en les altres dialectes: «com negra mata, mesella / de lluernes de l'estiu», JnAlcover (*O. C.*, 15); ross. (Grandó, *Misc. Fabra*): «lluerna: insecto o gusanillo que de noche despide cierto género de luz muy claro», CROS, *Escrig* 1851; *llubèrna* Lamarca, 1842; a l'Ebre se sent una variant *luèna* (Ascó, 1936), que sembla alterada per influència de *luèn* 'lluent'.

d) peix (*Trigla cuculus*, *DFa.*) a Sant Pol: «semblant a la peona [*Trigla pini*, *DFa.*], però no tan vermell: pesa entre mitja terça i terça i mitja». *Lluernera*. *Lluerneta*.

Enlluernar [Lacav.]; *-nar*, *-nar-se*, *-nat* Bely.; ja en l'esborrall de l'*Atl.* de 1867: «altre sol que al ayre / sortís de les onades, pel món *enlluernar*», *Atl.* II, 24d; «llàntia un dia del món, al cel suspesa, / l'*enlluernà* ab sos raigs, y en sa vellesa, / com, per més bell renàixer, mor lo sol, / deixat havia 'l món y ses corones, / y nià com alcí sobre les ones, / de sa infantesa falaguer bressol», *Atl.*, *Intr.*, 13f; «Ès Hèssper», que a l'Aurora badar sol les parpelles, / ans de aclucar les seves son ull *enlluernat*, / y al vespre, apar que sembre de voliers de estrelles / lo cel, seguint lo ròssec del sol ja tramuntat», *Atl.* x, 19b. «La modestia és un de tants fingiments que sols poden *enlluernar* a la gent lleugera»; «féu després acotxar lo nen al bressol --- y com entrés *enlluernada*, anà a seure's a la cadira de la Sió quasi bé a les palpentes»; «com més pujant aravan, més dalit prenia, més rauxes de satisfacció bufaven per son esperit *enlluernat*», NOLLER (*Pap.*, 21, 155, 212).

Mot avui general en el Principat i les Illes: des del capdamunt del Pallars («estic *enlluernat*» Tor, Àreu, Estaon, 1932-1934) fins a Eivissa («*enlluernà*: deslumbrar», Pérez Cabrero); i fins a l'Alt Aragó: *enlucernáu* o *enlunce-* a Gistau, *eslunzarnato* a Bielsa 'enlluernat' (*BDC* XXIV, 168). *Enlluernament* [Lacav.]; *enlluernador*: «sota un cel blau puríssim lluhiren les punxes dels para-rayos --- simulant *enlluernadors* estels», NOLLER (*Croquis d. N.*, 125); *enlluernant*; *enlluernadís*; *desenlluernar*; *desenlluernament*; *lluernar*; *alluernar*, *-ament*, *-ador*.

Lugor 'lluïssor, lluentor, resplendor', Llull: «la forma e la matèria són la essència del foc, e la calor e la *lugor* són calitats del foc», «los ulls --- corporals eren, per *lugor* e color, la òstia», «con l'umà enteniment reeb la demostració que les creatures fan de Déu, adoncs és illuminat de la divinal *lugor* del Sant Esperit» (*Merav.*, NCL. IV, 284; *Blanq.* I, 168.28; *Do. Pue-rii*, Gili, p. 82).

Del llatí vulgar i llatí tardà *LŪCOR*, *-ŌRIS*, derivat de *LUCERE* (documentat només en un manuscrit d'Oribasi, S. VII: *FEW* v, 437; *REW*, 5144), del qual provenen també el fr. *lueur*, i formes antigues del roms., it. i sard, així com oc. ant. *lugor* id., ja sovint en trobadors (*PSW* IV, 442; Rayn. IV, 109a) i allà amb força derivats (*alugorar*, Ventadorn, Rayn. IV, 110a; etc.; cf. ací s. v. *LLUCAR*); *AlcM* en dona altres cites llullianes i del S. XIV; després es redueix a *lluor* (per fonètica i alhora analogia de *lluir*).

Ja algun cop S. XV, i més sovint a la baixa època i Renaix., així mateix en algun romanç antic: «¿de qui és aquesta espasa que llansa tanta *lluó*» (MilàF, *Romancerillo*, 254E, versió reco. a Bellpuig, amb variants *brillor*, *grogor*, en altres versions). Més modernament refet com a *lluïssor* (més aviat *lluïssor*: *LleuresC*, 64, 65n.; manca encara Lab. 1888) no sé que s'usés fins a NOLLER: «los ulls li reyan, llansaven *lluïssors* elèctriques» (1890, *La Febre d'Or*, *DAG.*); «uns ulls petits y grisos llagimejaven ab *lluïssors* de murri», Mtn. Vayreda (*Puny.* I, v, p. 108, 87); «que cap estrella perdés gens la seva *lluïssor*», Ruyra (*Pinya* I, 38). De *lugor*: *lugorós*: «una stela molt resplendent e *lugorosa*», «amor és clara, pura, nèda --- diligent, *lugorosa*», Llull (*Do. Pu.*, 1100; *Amic e Amat*, NCL. XIV, 40.7). *Lluïssós* (NOLLER); *lluïsser*.

Enlluir [1446], probablement resultant d'una combinació d'*emblanquir*, *-quinar* (més generals) amb *lluir* (cf. cast. *enlucir*): «dites parets seran *enlluïdes* de bon gis, e ben emblanquides de pols de caus viva», doc. ross. de 1446, i un altre de 1560 en *InvLC* (que el cita també del Nebr. cat.); «paret *enlluïda* de algeps o guix», OPou (*ThPu.*, 9); segons EnrValor (c. 1950) els valencians, en el sentit de l'*enlluir* del *DFa.*, usen tant *lluir* com *enlluir*. *Enlluït*.

Relluir [1575, OPou]: «la arena molt prima, que *reluex*: ll. *mica*» (*ThPu.*, 6); a la inversa del castellà (on *relucir* ja consta el 1436) i que n'ha descabdellat molt l'ús, a despeses de *lucir*, en català ha restat més vivaç i amb més ús fraseològic que aquest derivat; si bé aquest apareix sovint en el nostre cançoner, proba-